

Şamar, B. ve Urhan, B. (2020). Adli görüşme odalarında suç mağdurlarıyla görüşme yapan adli görüşmecilerin deneyimlerinin incelenmesi: Eskişehir adliyesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(3), 931-959.

Araştırma

Makale Geliş Tarihi:06.07.2019

Makale Kabul Tarihi:14.05.2020

ADLİ GÖRÜŞME ODALARINDA SUÇ MAĞDURLARIYLA GÖRÜŞME YAPAN ADLİ GÖRÜŞMECİLERİN DENEYİMLERİNİN İNCELENMESİ: ESKİŞEHİR ADLİYESİ

Examination of the Experience of Forensic Interviewers in the Forensic Interview Rooms of Crime Victims: Eskişehir Court

Berhudan ŞAMAR*

Betül URHAN**

* Doktora öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü ABD, ORCID: 0000-0001-5713-7524, berxwedansmr@gmail.com

** Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkiler Bölümü, ORCID: 0000-0001-5354-6099, betul.urhan@gmail.com

ÖZET

Bu çalışmanın amacı 3 Nisan 2017'de Türkiye'nin 30 adliyesinde faaliyete geçen adli görüşme odalarında, suç mağdurlarının ifade alma süreçlerine katılan adli görüşmecilerin uygulamaya ilişkin algı ve deneyimlerinin ortaya çıkarılmasıdır. Adli görüşmecilerin ifade alım süreçlerindeki deneyimlerini ve uygulamaya ilişkin algılarını belirlemede, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma 2018 Şubat ayında Eskişehir Adliyesinde, adli görüşme odalarında görüşme yapan 26-42 yaş arasındaki 12 adli görüşmeci ile yürütülmüştür. 7 sosyal çalışmacı, 3 pedagoğ ve 2 psikologla yarı yapılandırılmış görüşme formu esas alınarak derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde fenomenolojik analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, suç mağdurlarının ifadelerinin duruşma salonları yerine AGO'larda alınmasıyla, mağdurların sanıkları hiçbir zaman görmediği ve hâkim/savcılarının sorularına doğrudan maruz kalmadığı için örselenmelerinin azaldığı görülmüştür. Ancak AGO sürecinde uygulayıcılar arasındaki işbirliği ve eşgüdüm eksikliği ile ortak dil ve anlayış farkı, belirleyici güç olan hâkim/savcılarının kırılğan grup konusundaki eğitim eksiklikleri, mağdurun AGO'da ifade alınmasına sadece hâkim/savcının karar vermesi, teknik aksaklıklar, bekleme süresinin fazlalığı yaşanan sorunlardandır. Adli görüşmecilere hazırlık yapabilecekleri ve görüşme sırasında müdahale teknikleri uygulayabilecekleri gerekli koşulların sağlanması, mağdurun kırılğanlık tespitinde ve mağdurla görüşme sürecinde adli görüşmeciye daha fazla söz, yetki ve sorumluluk tanınması, teknik aksaklıkların giderilmesi ve fiziksel koşulların iyileştirilmesi uygulamanın işlevselliğini arttıracakları öngörülmüştür.

Anahtar kelimeler: Adli Görüşme Odaları, Adli Görüşmeci, Suç Mağdurları, Sosyal Çalışma

ABSTRACT

This study aims to reveal the perceptions and experiences of forensic interviewers on taking statements of crime victims in Forensic Interview Rooms (AGO), which were introduced on April 3, 2017, in 30 courthouses in Turkey. The qualitative research method was used to determine the perceptions and experiences of forensic interviewers about statement taking processes. The research carried out in February 2018 in Eskişehir Courthouse with 12 forensic interviewers between the ages of 26-46. In-depth interviews were made with a semi-structured interview form created by 7 social workers, 3 pedagogues and 2 psychologists. The phenomenological analysis method was used to evaluate the data. The research result was that the risk of trauma in crime victims whose statements were taken in AGOs instead of hearing rooms was decreased as they didn't have to see the defendants and were not directly exposed to the questions of judges/prosecutors. However, lack of cooperation and coordination between interviewers, differences in the common language and understanding, lack of education of judges/prosecutors, who were the determinants, on the vulnerable group, the power to decide whether the victim's statement should be taken in AGOs belonging solely to judges/prosecutors, technical difficulties and long waiting hours are among the problems faced in AGO practices. It is foreseen that providing forensic interviewers with necessary conditions to prepare for their interviews and to apply intervention methods during the interview, granting more right to speak, power and responsibility to the forensic interviewer during the interview and when determining the victim's vulnerability, removing technical difficulties and improving physical conditions will increase the functionality of the practice.

Key words: Forensic Interview Rooms, Forensic Interviewer, Victims of Crime, Social Work

GİRİŞ

Ceza hukukunda mağdur “yasaların, eylem veya ihmâl yoluyla ihlâl edilmesi sebebiyle, kişisel veya toplu olarak, fiziksel veya ruhsal biçimde zarar görme de dâhil olmak üzere manevi acılar çeken, maddi kayba uğrayan ve temel hakları ciddi bir biçimde zayıflayan ve bu nedenle zarar gören” kişidir (Polat, 2014: 8). Mağduriyetin yarattığı yıkıcı etkiler mağdurda duygusal, bilişsel ve gelişimsel birçok kaybın oluşmasına neden olabilmektedir. Bu yönüyle sosyal hizmetin uygulama alanına girmektedir. Ancak suç eylemine maruz kalmış ve hakları ihlâl edilmiş kişi olması nedeniyle suç mağduru, ceza yargılama sürecinin bir tarafıdır. Bu nedenle de bazı hukuki prosedürleri (ifade verme, soruşturma ve kovuşturma, tanıklık, müştekilik vb.) yerine getirmek ve belirli aktörlerle (polis-savcı-hâkim-adli görüşmeci vb.) ilişkilere girmek zorundadır. Ancak ceza hukukunda ve muhakemesinde mağdur ve hakları uzun bir süre ihmâl edilmiştir. Çünkü klasik ceza hukuku fail-devlet ilişkisine odaklanmış, kendisine karşı işlenmiş bir suçtan dolayı bireyin uğradığı zarar ve mağduriyet göz ardı edilmiş, mağdurun ceza adalet sistemindeki rolü suçlu haber vermekten öteye gidememiştir (İnceoğlu, 2014: 58).

Mağdurların ceza adalet sürecindeki bu önemsiz konumları, suçtan kaynaklanan mağduriyetin yanı sıra süreçte yer alan kurumların ve bireylerin kendilerine karşı davranışlarından kaynaklanan ikincil bir mağduriyet yaşamalarının da nedeni olmuştur (Yavuz, 2014: 267). Ancak cinsel istismar ve şiddet suçlarında ve suçta sürüklenen çocuk sayısındaki artış, bu suçların toplumda yarattığı tepkiler, ilginin sanıktan mağdura yönelmesine neden olmuştur (Gönültaş, 2016: 3). Özellikle suç sonrasında mağdurların ihtiyaçlarının karşılanmasının, mağdur haklarının ve suç kavramını sadece polis-savcılık-mahkeme üçgeninde değil daha geniş bir çerçevede ele alınmasının, böylece ceza muhakemesinde ikinci kez mağdur olmalarının önlenmesine ilişkin bütüncül bir mağdur yaklaşımının benimsenmesi önem kazanmıştır. Bu gelişmeler uluslararası hukukta, mağdurun suçtan kaynaklı mağduriyetin giderilmesinin yanında mağdurun yargılama ve ifade alım sürecindeki haklarının da devletlerin yükümlü olduğu konular olarak belirlenmesine neden olmuştur. Böylece adli sistemde mağdurun kişiliğini örseleyecek, psikolojik sorunlar yaşamasına neden olabilecek durumlara karşı önlemlerin alınması, gerekli görüldüğü takdirde iyileştirme hizmetlerinin hemen devreye sokulması ve adli personel ile kolluk kuvvetlerinin mağdurun kırılgan durumunu göz önünde bulundurup ona göre yaklaşım ve müdahalelerde bulunması gibi haklar öne çıkmıştır (Mağdur Hakları İnceleme Raporu, 2014: 33).

Suç eylemine maruz kalmış kırılgan bireylerin hakları ve adli süreç içerisinde karşılaştıkları zorlukların saygınlık ve eşit muamele ile çözüme kavuşturulması gerekliliği bu alanda sosyal hizmetlere olan ihtiyacı da artırmıştır. Sosyal hizmet yaklaşımına göre sosyal hizmet uzmanı, her müracaatçının bireysel olarak öneminin farkındadır. Bu kişilerin endişelerine, geçmişlerine ve diğer muhtemel durumlarına karşı hassastır. Dolayısıyla müdahalesini belirlerken müracaatçıya göre hareket eder (Gönültaş, 2016: 3). Bu yaklaşımın sözü edilen mağdur hakları tartışmalarında da öne çıktığını görmekteyiz. Nitekim yeni mağdur hakları yaklaşımında, üzerinde en çok durulan konulardan birisi, mağdurun münferiden ve bireyselleştirilmiş bir biçimde ele alınması, mağdurun kişisel özellikleri, suçun türü, niteliği ve koşulları dikkate alınarak bireysel değerlendirme yapılması gerekliliğidir (Aertsen, 2014: 96).

Türkiye’de mağdur hakları ve adli sosyal hizmet kapsamında değerlendirilecek uygulamalardan birisi Adli Görüşme Odası (AGO) uygulamasıdır. Makalenin birinci kısmında mağdur ifadesinin önemi, bu süreçte korunmasına yönelik geliştirilen mekanizmalar ve AGO uygulamasına ilişkin genel bilgiler verilecektir. İkinci kısımda ise adli görüşme odalarında, suç mağdurlarının ifade alma süreçlerine katılan adli

görüşmecilerin uygulamaya ilişkin algı ve deneyimlerinin ortaya çıkarmaya amaçlayan araştırmanın bulgularına ve yorumlarına yer verilecektir (daha geniş kapsamlı bulgu ve yorumlar için bkz. Şamar, 2018).

Mağdurun Beyanının Önemi ve Mağdurun Dinlenmesinde Hizmet Modelleri

Adli sisteme dâhil olan suç mağdurunun gerçekleştirmek zorunda olduğu işlemlerden belki de en önemlisi beyan vermesi veya beyanının alınması işlemidir. Çünkü olayın aynı zamanda tanığı olan mağdurun suçla ilgili bildikleri ve aktarımları, ceza muhakemesinin esas amaçlarından birisi olan suçla ilgi maddi gerçeklerin ortaya çıkarılmasına hizmet eden en önemli kanıttır ve bu nedenle gereklidir (AGO Uygulaması İçin Temel Hukuk Bilgisi, 2017: 5, Gönültaş ve Akduman, 2016: 275). Özellikle cinsel istismar vakalarında olduğu gibi tek delilin mağdurun beyanı olması durumunda, mağdurun bildirdikleri ve aktarımları çok daha büyük bir önem taşımaktadır (Gönültaş ve Akduman, 2016: 275; Vandervort, 2006: 1354). “Bu gereklilik çoğu kez mağdurun ceza muhakemesi işlemleri nedeniyle yeniden mağdur olmasını göze almayı gerektirmektedir” (AGO Uygulaması İçin Temel Hukuk Bilgisi, 2017 :5). Ancak, ceza muhakemesinin mağdurun özelliklerini, suçun türünü, şiddetini ve mağdur üzerindeki etkisini dikkate almadan sadece suçla ilgili “maddi gerçeğin ortaya çıkarılması” amacına kilitlenmesi ve bu süreçte kurumların ve bireylerin mağdura karşı olumsuz tutum ve davranışları (Yavuz, 2014: 267) ikincil mağduriyetin ve örselenmenin şiddetini artıran bir etki yaratmaktadır. Nitekim cinsel istismara ve şiddete maruz kalan kırılğan mağdurların, ruhsal durumları göz önünde bulundurulmadan defalarca duruşmaya getirilip sanıkla yüzleştirilmesinin, soruşturma ve kovuşturma aşamasında hâkim/savcılarının hukuk sorularına doğrudan maruz kalacak şekilde bir çok kez dinlenmesinin, hâkim ve savcılarının olumsuz tutumlarının mağdurları zorladığını, daha derin ve tedavisi güç ruhsal yaralanmaların oluşmasına neden olduğunu gösteren bir çok araştırma (Bilginer ve Çalışkan, 2018: 119; TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu 2014 :64; Mağdur Hakları Daire Başkanlığı, 2017: 31-35, Cronch vd., 2006: 196; Korkmaz vd., 2001: 85) bulunmaktadır. Ancak ceza yargılamasında, ikincil mağduriyetin yarattığı olumsuz sonuçlar bunlarla sınırlı değildir. Özellikle cinsel istismar vakalarında, mağdur çocuklarla görüşme yapabilecek bir eğitim ve donanıma sahip olmayan meslek elemanları tarafından yapılan kötü görüşmelerin, doğru olmayan iddiaların elde edilmesi, çocuklarda ve ailelerde ek stres yaratması, mahkemede mağdurun güvenilirliğini azaltması, gerçeklerin bulanıklaştırılması, failin mahkûmiyet olasılığını

azaltması gibi çok ciddi sonuçlara yol açabildiği görülmüştür (Cronch vd., 2006: 196).

Bilgi kaynağının çocuk olduğu cinsel istismar vakalarında, ifade alma sürecinde yaşanan sıkıntılar ve zorluklar hem mağdurun hem de masum şüphelilerin haklarının korunmasında mağdurun ifadesinin eksiksiz ve hatasız bir şekilde alınmasına bağlı olacağı açıktır (Çağlar ve Türk, 2019: 395). Bu durum, kırılğan mağdurların adli sistemde ikincil mağduriyetinin önlenmesi ile adil yargılama ilkelerinin gerekleri arasında uygun bir denge sağlayabilecek mekanizmalara olan ihtiyacı artırmıştır. Bugün birçok ülkede başta çocuklar olmak üzere kırılğan mağdurların ifadesinin alınması sırasında örselenmelerini önleyecek mekanizmaların ve uygulamaların geliştirildiği görülmektedir. Örneğin ABD’de 1985 yılında cinsel istismar ve şiddet mağduru çocuklara yönelik çok disiplinli bir ekip çalışması sonucunda “Çocuk Adalet Merkezleri” kurulmuştur. Bu merkezlerin amacı, mağdur çocuklarla yapılan adli görüşmelerin, tıbbi muayenelerinin ve tedavilerinin çocuk dostu, güvenli bir ortamda gerçekleştirilerek çocuğun ikincil örselenmesinin önüne geçilmesi ve adli görüşmelerin iyileştirilmesidir. Bu merkezler, farklı disiplinlerden gelen profesyonellerin (hukuk, ruh sağlığı, güvenlik, tıp vb.) işbirliği ve koordinasyon içinde çalışmasına dayanır (Cross vd., 1032, Cronch vd., 2006: 203-2004). Avrupa’da benzeri yapılanmalar, İzlanda’da 1998 yılında çocuk evi anlamına gelen “Barnahus” adı ile faaliyete geçmiştir. Ulusal yargı sistemine entegre edilen Barnahuslarda alınan adli görüşme kaydı, çocuğun yeniden mahkemede dinlenilmemesi için yeterli sayılmaktadır. Kuzey Avrupa ülkeleri (Danimarka, Norveç, İsveç, Finlandiya) başta olmak üzere bugün Avrupa ülkelerinin büyük bir kısmında toplam 50’den fazla Barnahus bulunmaktadır (Bilginer ve Çalışkan 2018: 120).

Konuya ilişkin başka bir uygulama, mağdurla görüşmenin mahkemenin içinde, özel olarak tasarlanmış görüşme odasında yapılması uygulamasıdır. Buna örnek olarak Kanada’daki Welland Gençlik ve Çocuk Ceza Mahkemesinde bulunan mağdurla görüşme odası verilebilir. Mağdurla görüşme odası, duruşma salonu ile iletişimi sağlayacak teknik donanımın olduğu, görüşme sırasında mağdurun yanında sadece uzmanın bulunabileceği, sanıkla yüz yüze gelmeyeceği şekilde tasarlandığı bir odadır (Binici, 2017: 36-37).

Türkiye’de de adli süreçte mağdurların ikincil mağduriyetlere karşı korunmasına yönelik bazı hizmet modellerinin uygulamaya geçirildiği görülmektedir. Sağlık

Bakanlığı tarafından oluşturulan ve bakanlığa bağlı sağlık kuruluşları bünyesinde yer alan Çocuk İzlem Merkezleri ve bazı üniversitelerin bünyelerinde oluşturdukları Çocuk Koruma Merkezleri bu hizmet modellerindedir. Türkiye’de suç mağdurlarının dinlenmesi konusunda son dönemde ortaya çıkan bir diğer hizmet modeli Adalet Bakanlığı tarafından oluşturulan ve adliye binalarının içinde bulunan Adli Görüşme Odalarıdır (AGO Uygulaması İçin Temel Hukuk Bilgisi, 2017: 41).

AGO Uygulamasının Amaç ve Hedefleri

Adli görüşme odaları başlangıçta çocuk merkezli olarak düşünülmüş bir uygulamadır. Ancak Bakanlar Kurulunca kabul edilen 2015-2019 dönemine ilişkin Yargı Reformu Stratejisi ve 2015-2019 dönemine ilişkin Adalet Bakanlığı Stratejik Planında yer alan hedefler ve Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, gereğince uygulamanın alanı genişletilmiştir. Böylece öncelik adalet sistemi ile ilişki halinde olan mağdur, tanık ve suça sürüklenen çocuklar olmak üzere, cinsel suç, aile içi şiddet mağdurları ve diğer kırılgan gruba dâhil yetişkin mağdurlara da hizmet verebilecek bir yapı olarak Adli Görüşme Odaları kurulmuştur (AGO Genel Bilgiler ve Akış Kitabı, 2017: 5). 3 Nisan 2017’de Adalet Bakanlığına bağlı Mağdur Hakları Daire Başkanlığınca Türkiye’de 30 adliyede adli görüşme odaları pilot uygulama olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. Günümüzde 49 ilde toplam 56 adliyede 60 AGO hizmet vermektedir (Çağlar ve Türk, 2019: 398-399).

Kırılgan gruplara yönelik özelleşmiş hizmetleri içermesi beklenen AGO uygulamasının dört temel amacı bulunmaktadır. Bunlardan ilki çocuğun üstün yararı ilkesi uyarınca çocuk dostu adli usullerin işletilmesidir. Diğer, mağdurla uygun ortamda ve uygun yöntemle görüşme yapılmasıdır. İkincil mağduriyetin önlenmesi, mağdurun korunma ihtiyacının tespiti ve ilgili hizmetlere yönlendirme yapılması ise diğer amaçları arasında yer almaktadır. Belirtilen amaçlar doğrultusunda AGO’nun en önemli iki hedefi; ifade ve beyanın kalitesini yükselterek maddi gerçeğe ulaşmak ve adli görüşmeler süresince mağdurun ikincil örselenmesinin önüne geçmektir (Ceza İşleri Genel Müdürlüğü, 2019).

Bugün için AGO’ların kanuni altyapısını netleştiren bir yasa, henüz yürürlüğe girmemiştir. AGO’nun işleyişiyle ilgili en kapsamlı düzenleme 24/02/2017 tarihli Adli Görüşme Odaları Yönetmeliği (AGOY)’dir (Ceza İşleri Genel Müdürlüğü, 2019).

AGO'nun İşleyişinde Meslekler Arası Eşgüdüm ve İşbirliği

AGO uygulamasında, mağdurla yapılacak adli görüşme işleminde tıpkı genel ceza yargılaması sürecinde olduğu gibi hâkimler, Cumhuriyet savcısı, sanık müdafii, katılan vekili, zabıt kâtabi ve diğer görevliler yer almaktadır. Ancak AGO'nun istisnai yapısı, farklı meslek gruplarının (uzmanlar, AGO koordinatörü ve teknik personel) görev almasını veya bir takım ek görevlerin yerine getirilmesini gerektirmektedir (AGO Genel Bilgiler ve Akış Kitabı, 2017: 27).

AGO uygulamasında görev ve sorumluluğu olan tüm adli personelin yaptığı iş ve işlemler, birbirine bağlanan süreçleri takip etmek zorundadır. Çünkü her bir süreç sonraki aşamayı doğrudan etkilemektedir. Aşağıda belirteceğimiz uygulamanın işleyişi bize bunu göstermektedir.

AGO işlemi, soruşturma evresinde savcının, kovuşturma evresinde ise hâkimin ya da tarafların talebi üzerine ifade, beyan ya da sorgu işleminin AGO'da yapılmasına karar vermesiyle başlar. AGO koordinatörü talep edilen adli görüşme için, görevlendirme konusu dosya ve zamanla ilgili olarak nöbetçi uzmana haber verir. Koordinatör, belirtilen gün ve zamanda AGO'nun sorunsuz bir şekilde kullanılmasını temin etmek için gerekli hazırlıkları yapar. Adli görüşmeci, dosyayı inceler, gerekli yerlerle irtibata geçer, görüşmeyi planlar. Mağdurla ön görüşmeyi yapar. Sonraki aşamadaysa adli görüşme işlemi gerçekleştirilir.

Adli görüşme odalarının gözlem, görüşme ve bekleme odalarından oluşur. *Bekleme odasında*, mağdur ve diğer ilgililer adli görüşme işlemini bekler. *Görüşme odasında*, mağdur ile uzman ses ve görüntü kaydı alınarak birebir görüşme yapar. Adli görüşmeci görüşme odasında mağdurun ifadesini alırken, aynı anda savcı, avukat uygun görüldüğü takdirde mağdurun ailesi gözlem odasından kameralar aracılığıyla ifade alınma işlemini takip edebilir. Ayrıca savcı veya avukat, adli görüşme işlemine görüşmecinin kulaklığına bağlanarak dâhil olabilir. Aynı şekilde hâkim de duruşma salonundan AGO'ya bağlanabilir. Adli görüşmeci mağdurla görüşmeyi gerçekleştirirken, aynı anda savcı/hâkimin duruşma salonundan veya gözlem odasından yönelttikleri soruları mağdura iletir. Uzman görüşme sonrasında, görüşmeye ilişkin gözlem ve düşüncelerini aktardığı bir Adli Görüşme Raporu hazırlar. Görüşme yapılan kişinin ek bir ihtiyacını tespit ederse, bu durumu ayrıca raporlar ve AGO koordinatörüne bildirir (AGO Genel Bilgiler ve Akış Kitabı, 2017: 25).

Görüldüğü gibi hem adli görevliler arasında hem de adli görevliler ile diğer kurumlar arasındaki işbirliği ve eşgüdüm, uygulamanın işleyiş bakımından kritik bir öneme

sahiptir. Bu nedenle AGO'nun temel ilkeleri arasında mağdura götürülecek hizmetlerin karşılıklı iletişim, işbirliği ve ekip çalışması anlayışı ile yürütüleceği kabul edilmiştir (Ceza İşleri Genel Müdürlüğü, 2019).

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Adli görüşme odalarında adli görüşmecilerin mağdurların ifade alma sürecine ilişkin algı ve deneyimlerini ortaya çıkarmayı hedefleyen bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, esnek bir tarza sahip olmakla birlikte kişisel fikirlerden ziyade duygulardan, perspektiflerden ve insan anlayışlarından yararlanmaya dayalıdır (Neuman, 2014).

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, 2018 Şubat ayına kadar Mağdur Hakları Daire Başkanlığı tarafından Türkiye'nin 26 farklı şehrindeki 30 adliyede kurulan adli görüşme odalarında çalışan adli görüşmeciler oluşturmuştur. Mağdurların adli süreç içindeki durumları hakkında en iyi bilgilerin adli görüşmeciler tarafından verilebileceği düşünülmüş, bu yüzden görüşmeler bu grupta yapılmıştır. Adli görüşme odalarında mağdur/mağdurlarla görüşme yapan adli görüşmeciler tercih edilmiştir. Araştırma örneklemini oluşturmak için AGO'ların bulunduğu 3 adliyede görevli adli görüşmecilerle iletişime geçilmiştir. Eskişehir Adliyesindeki adli görüşmeciler haricindeki adli görüşmecilerden olumsuz yanıt alınmıştır. Araştırmaya gönüllü katılan Eskişehir Adliyesinde görevli 14 adli görüşmeciden 12'si örneklem grubunda yer almıştır (görevli 2 psikolog araştırmaya katılmayı reddetmiştir). Araştırma kapsamında görüşülen adli görüşmecilerin 7'si sosyal çalışmacı, 3'ü pedagog ve 2'si psikologdur. Görüşmecilerin 8'i kadın 4'ü erkektir. Yaşları ise 26 ile 42 arasında değişmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın amaçlarına uygun olan veriler elde edebilmek için yarı yapılandırılmış görüşme formu ve yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme formu hazırlanırken, kuramsal bilgiler gözden geçirilmiştir. Eskişehir Adliyesinde AGO'larda suç mağdurlarıyla en fazla görüşme yapan yetkili bir sosyal hizmet uzmanı ile ön görüşme yapıldıktan sonra, adli sosyal hizmet uygulama ve teorisine uygun olarak forma son şekli verilmiştir. Bütün görüşmeler, görüşmecilerin izni ve bilgisiyle ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmada, 2018 Haziran ayında tamamlanan “Mağduriyet Bağlamında Adli Sosyal Hizmet ve Adli Görüşme Odaları: Eskişehir Örneği” yüksek lisans tezinin (Şamar, 2018) bulguları kullanılmıştır. Araştırmanın yapıldığı tarihte, tez araştırması için gerekli işlemlerin yapıldığı üniversitede ve araştırma yapılan kurumda, etik kurul onayı istenmemiştir. Eskişehir Adliyesi Adli Görüşme Odalarında araştırma yapmak üzere Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığından resmi izin alınmıştır. Araştırma için gerekli izinler alınmış ve araştırmaya katılım gönüllülük esasına göre yapılmıştır. Görüşmeler, görüşmecilerin odalarında ve görüşme odasında yapılmış olup, her bir görüşmeciden farklı günlerde randevu alınmıştır. Bütün görüşmeler gizlilik ilkesine uygun bir şekilde yapılmıştır.

Veri Toplama Süreci

Saha araştırmasına başlamadan önce 2018 Ocak ayında Mağdur Hakları Daire Başkanı ile projenin amaç, kapsam ve niteliği hakkında bir görüşme yapılmıştır. Bu görüşmeden sonra Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığından izin alınarak, Eskişehir Adliyesinde uygulamaya geçilmiştir. Adli görüşmecilerin AGO’lar ile ilgili ayrıntı ve boyutları, uygulamaya ilişkin düşünce, görüş ve deneyimleri derinlemesine görüşme yapılarak ortaya çıkarılmak istenmiştir. Derinlemesine görüşmede, görüşmecinin araştırma konusuna ilişkin deneyimleri, inanışları ve düşünceleri detaylı bir şekilde istenir (Kümbetoğlu, 2005: 81). Görüşmeler, adli görüşmecilerin görevlerinde herhangi bir aksaklık yaşanmaması maksadıyla randevulu şekilde yapılmıştır. Görüşmeciler, konuyla ilintili net ve açık ifadeler kullanmış, projenin hedef ve vizyonu ile ilgili düşünce ve önerilerini açıkça dile getirmişlerdir. Görüşmeciler isimlerinin araştırmada kullanılmasını istememiş bu yüzden her bir görüşmeciden birer takma ad almaları istenmiştir. Bütün görüşmeciler takma ad olarak farklı bir renk seçmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada, bir kişi ya da bir grup insanın bir fenomene dair yaşamış olduğu tecrübenin anlamı, yapısı ve özünü anlamayı ve daha net şekle getirmeyi hedefleyen fenomenolojik analiz kullanılmıştır. Fenomenolojik analiz aynı zamanda araştırma sonunda ortaya çıkan deneyimin ve çalışmanın betimlenmesidir (Patton, 2018). Örneklem seçiminin sınırlı olduğu, bütün görüşmecilerin olguya yönelik deneyimlerinin şart olduğu fenomenolojik çalışmalarda, önemli olan deneyimlerin ve görüşlerin açık bir şekilde ifade edilmesidir (Creswell, 2016). Adli görüşmecilerin,

Adli Görüşme Odalarına ilişkin deneyimleri, uygulamanın niteliğine ilişkin düşünceleri ve yaklaşımları fenomenolojik analiz yöntemiyle temalandırılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, adli görüşmecilerin AGO eğitim sürecini, adli görüşme öncesi aşamayı, adli görüşme işlemi sırasında yaşanan sorunları, koordinatörlerle yaşanan sorunları, adli görüşme sürecindeki konumlarını ve AGO uygulamasına ilişkin genel değerlendirmelerini içeren 6 tema ortaya çıkmıştır. Anlamı güçlendirmek ve uygulamaya ilişkin deneyimlerin net bir şekilde ortaya çıkmasını sağlamak için görüşmecilerin ifadelerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır.

BULGULAR

I. Adli Görüşme Odası Öncesi Eğitim Sürecine İlişkin Değerlendirmeler

AGO projesinin amaç, kapsam ve niteliğinin net bir şekilde anlaşılması ve odalarda yapılacak görüşmelerin etkin olabilmesi için adli görüşmecilere yönelik bir dizi eğitim gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında görüşülen 12 görüşmeciden 11'inin bu amaçla yapılan 5 günlük bir eğitime katıldıkları tespit edilmiştir. Bu görüşmecilerden, söz konusu eğitimi süre, içerik ve etkinlik bakımından değerlendirmeleri istenmiştir. Hemen hemen bütün görüşmeciler eğitimin süre ve içerik bakımından çok yetersiz, dar bir periyoda sıkıştırılmış, kısa süreli bir eğitim olduğunu belirtmişlerdir.

“Yetersiz bir eğitim aldık. Beş günlük bir eğitimdi. İçerik olarak görüşmeyle ilgiliydi eğitim.” (Bordo)

Eğitimin içeriği sorgulandığında, daha çok mağdurun psiko-sosyal yapısını, görüşme tekniklerini ve mağdura yaklaşım yöntemlerini içerdiği görülmüştür. Gelişim psikolojisi, ifade alma teknikleri, iletişim becerileri eğitimin içeriğini oluşturan diğer konular olmuştur. Ancak araştırma kapsamındaki bazı adli görüşmeciler eğitimin içeriğinin lisans döneminde alınan eğitimin bir tekrarı ve yeterli olmaktan uzak olduğunu belirtmişlerdir.

“Daha çok bilgilendirme oldu. Sürecin nasıl işleyeceği ile ilgili beraberinde de çocuk gelişimi ile ilgili birkaç bilgi verildi. Ama AGO'ya yönelik birebir bir eğitim değildi bence. Çocuk psikolojisi, engellilerle nasıl iletişim kurulur gibi lisans döneminde almış olduğumuz bir eğitimdi. 12 yıllık ya da 10 yıllık ya da 5 yıllık ya da 4 yıllık meslekte bulunan birine yönelik bir eğitim programı değildi.” (Lila)

“Kısa süreli iki-üç gün süren bir eğitim aldım ama tam olarak AGO üzerine değildi. Hedefe uygun bir eğitim olduğunu düşünmüyorum.” (Lacivert)

“Yeterli olmadı, içerik itibariyle AGO’yu çok tanımlayan bir eğitim değildi. Daha çok böyle kâğıt üzerinden işte böyle anlatıldı: “Şöyle olmalı, böyle olmalı” dendi ama mevcut durum üzerinden çok da bağdaşmadı.” (Turuncu)

Bazı adli görüşmeciler görüşme yapmakta isteksiz olan mağdurları görüşmeye katmak için kendi deneyimlerinden yararlandıklarını, proje öncesinde verilen eğitimde farklı mağdur gruplarıyla görüşmelerde kullanılacak yöntem ve teknikler konusunda yüzeysel bilgilendirmelerin yapıldığını belirtmişlerdir.

“Özel bir teknik uygulamıyoruz. Çünkü özel bir teknik öğretilmedi bize. Biz kişisel olarak meslekten ne anladığımızda alakalı onu açmaya çalışıyoruz. Ne bileyim işte çocuksa biraz daha küçükse oyun oynamaya çalışıyoruz onunla. Biraz daha yetişkin ise hakları olduğunu tekrar söylüyoruz. Burada ifade verdiğinde daha sonrası için bunların delil kabul edilebileceğini, ifadesinin yargılama sürecinin nasıl gidileceği ile ilgili küçük ipuçları veriyoruz. Konuşmasına dair ama açılmıyorsa da açılmıyor.” (Mavi)

“Birçok şey doğaçlama oldu AGO’da. Bir altyapı yok. AGO konusunda yeterli eğitimi almadık. Biz sadece önceki bilgilerimiz, mesleki tecrübelerimiz, adliye sürecindeki bilgilerimizle yola çıktık. Bir taraftan yargılama sürecini biliyoruz. Bir taraftan da görüşme teknikleri konusunda bilgilerimiz var. Bunların sentezi gibi yaklaşıyoruz. Ama planlı bir şey yok. Gelenek görenekleri kullanıyoruz bazen.” (Lacivert)

“Başta dedik ya işle ilgili eğitimlerin verilmesi lazım. Beş günlük eğitimle olacak iş değil bu. Hırsızlık mağduru ve cinsel istismar mağduru bir bireye yönelik çoğumuzun bir eğitimi yok. Mesela eşcinsellere yönelik kimse böyle bir eğitim almadı. Onlarla daha iyi uzlaşmak için eğitim gerekir.” (Bordo)

II. Adli Görüşme Öncesi Aşamaya İlişkin Değerlendirmeleri

Bu bölümde adli görüşmecilerin, görüşme yapılacak kişinin belirlenmesine, ön görüşme aşamasına ilişkin değerlendirmeleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Adli Görüşme Odasında İfadesi Alınacak Mağdurun Belirlenmesi

Araştırma kapsamındaki bazı adli görüşmeciler, mağdurun kırılabilirlik düzeyinin adli görüşmeciler yerine savcı tarafından belirlenmesinin, AGO’da ifadeleri alınması gereken mağdurların isabetli bir şekilde belirlenememesine neden olduğunu düşünmektedirler.

“Önceki sistem çok sıkıntılıydı; AGO’lardan önceki. Ama hala aynı şey var. Kırılgan grubu belirleme işi hâkimlerde, savcılarda hala. Gerçekten duruşmada dinlenmeyip AGO’da ifade alınması gerekenler alınmıyor hala bana göre.” (Yeşil)

Adli Görüşmecilerin Ön görüşme Aşamasına İlişkin Değerlendirmeleri

Adli görüşmecinin mağdurla ilk teması, AGO’da yapılacak görüşmeden önce, mağdurla birebir yaptığı ön görüşmede gerçekleşmektedir. Adli görüşmecilere göre ön görüşme, adli görüşmecinin mağdura kendini tanıttığı, mağduru tanıdığı ve sadece kendileri tarafından gerçekleştirilen bir görüşmedir.

“Ön görüşmeyi mesleğimize uygun yapıyoruz. Kişiyi hazırlıyoruz. İfade alınacağına dair işte teknik kısımda neler var? Neler soracağız? Neden biz soruyoruz? Savcı nerde? Bunları anlatıyoruz ve olayları doğru anlatabilmesi için bazı demografik bilgileri alıyoruz. Sonra diyoruz ki: “içerde doğruları söyleyeceğiz, bu bir ifadedir”. O şekilde sonraki görüşmeye hazırlıyoruz.” (Mavi)

“Yani öncesinde bir kere çok da suçtan olayla ilgili delil teşkil edilebilecek konulara dokunmuyoruz. İkinci görüşmede zaten savcının yönlendirmesi var. Sormak istediği soruları bize aktarıyor, biz de onu uygun bir dille görüşmecimize sunuyoruz. Tabi ki farklı ama ön görüşmede savcının olmadığı ortamda yaptığımız görüşme daha farklı. Kendimi tanıtıyorum, onu tanıyorum, ailesine dair bilgilerini alıyorum. Eğitim durumu, sağlık durumunu soruyorum. İki görüşme tabi ki birbirinden bence son derece bağımsız.” (Sarı)

Ön Görüşmede Yaşanan Sorunlara İlişkin Değerlendirmeler

Yapılan görüşmeler, adli görüşmecilerin mağdurla yaptıkları ön görüşmeyi, çoğu kez dava ve mağdurla ilgili önceden herhangi bir bilgilendirmeye sahip olmadan ve bir planlama yapmadan gerçekleştirmek zorunda kaldıklarını göstermiştir.

“Adli görüşme önce adliye ya da savcılığa geliyor. Dosyayı ön görüşmeden önce almamız gerekiyor ama çoğu zaman bu olmuyor. Böylece olaya vakıf olmuyorsun. Çocuk da niçin geldiğini bilmiyor. Olayı öğrenene kadar hem biz hem çocuk zorlanmış oluyor.” (Bordo)

Bu aşamada karşılaşılan bir diğer zorluk ön görüşme için ayrılan zamanın kısa olmasıdır. Adli görüşmeciler, hâkim ve savcılarının iş yoğunluğu nedeniyle zaman zaman ifade sürecinin hızlandırdıklarını, bunun da, mağdurun kendini yeteri kadar ifade edememesine neden olduğunu belirtmişlerdir. Bazı adli görüşmeciler sürecin

sağlıklı olması ve istenen hedeflere ulaşılabilmesi için ön görüşmenin daha uzun olması gerektiğini ifade etmiştir.

“Gerektiğinde ön görüşmenin uzun tutulabilmesi lazım. Ama her zaman bu mümkün mü o tartışılır. Çünkü savcı diyor ki: “benim başka işim var bir an önce bu ifadeyi almamız lazım.” Bu durumda o çocukla on on beş dakikada, bazen yarım saatte iletişime geçmek gerekiyor. Zaman konusunda ender de olsa problem yaşayabiliyoruz. Savcılarımız iyi, önceliği çocuklara veriyorlar. Biz “hazırız savcım gelebilirsiniz” diyebiliyoruz. O anlamda bir sıkıntı olmuyor ama dediğim gibi bazen iş yoğunluğundan dolayı nöbetçi olabiliyor. Başka bir yere gitmesi gerekiyor mesleki açıdan. Dolayısıyla durum hızlandırılabilir.” (Lacivert)

“AGO’da yapılan görüşmeler aslında çok hızlı ilerlemek zorunda kalıyor. Çünkü normalde ön görüşme için yarım saat ayrılması gerekirken ya da bir görüşme sürecinin en az bir yarım saati kapsamı gerekirken, bizim beş dakikada hemen ön görüşmeyi yapıp görüşmeye girdiğimiz zamanlar da oluyor.” (Turuncu)

III. Adli Görüşmecilerin Adli Görüşme İşlemi Sırasında Yaşanan Sorunlara İlişkin Değerlendirmeleri

Adli görüşmecilerin yaşadıkları sorunların bu aşamada yoğunlaştığı görülmüştür. Adli görüşmeciler, görüşme sırasında mağdur-adli görüşmeci ve yargı mensupları arasında yaşanan iletişim engellerini öne çıkarmışlardır. Belirlenen iletişim engelleri, genel olarak teknik ve mekânsal sorunlar, duruşma sırasındaki hukuki prosedürler, hâkim ve savcılarının tutumundan kaynaklanan sorunlar ve adli görüşme süreci için tanınan zamanın yetersiz olması şeklinde sınıflandırılabilir.

Adli Görüşme Sırasında Yaşanan Teknik Sorunlar

Araştırma bulguları, adli görüşme sırasında cihaz bozukluğu (kamera, mikrofon vb.) şeklinde görülen teknik problemlerin sıklıkla yaşandığını, bu durumun gözlem odasında veya duruşma salonunda bulunanlarla mağdur ve adli görüşmeci arasında iletişim problemlerinin yaşanmasının en önemli nedeni olduğunu göstermektedir.

“Mahkeme salonlarından adli görüşme odasına bağlanıldığı zaman ses problemi yaşanabiliyor ya da görüşme esnasında mağdurun sesi içeriye gitmeyebiliyor. Adli görüşme odasından adliye içerisindeki duruşma salonlarına bağlanıyoruz ve seste büyük bir problem oluyor. Bazen mağdurun sesi hiç gitmiyor. Bu defa hâkim: “Ne dedi?” diye uzmana soru sorabiliyor. Mağdurun kendini ifade ediş biçimi de önemli

cezalarda böyle olunca da alıntıyla olarak olmuş oluyor. Bu süreçte sıkıntı olabiliyor.” (Eflatun)

“Adli görüşme yaparken kamera kaydının olması, ses kaydının olması, bir kulaklık kullanıyor olmak ya da oranın fiziki koşulları ile ilgili bazı sıkıntılar olabiliyor. Atıyorum; kulaklıktan ses geliyor ya da gelmiyor ya da yan tarafta savcının bizim kulağımıza sorduğu soru yalıtım ile ilgili bir sıkıntı olduğu için direkt karşımızdaki tarafından duyulup, cevap verilebiliyor. Ya da mahkeme ile bağlantılı bir görüşme yapıyorsan SEGBİS’te (Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi) sıkıntı olduğu için bazen ses oraya gitmiyor, sen yeniden mağdurun söylediklerini tekrar etmek zorunda kalıyorsun gibi fiziki koşullarla ilgili sıkıntılar yaşayabiliyoruz.” (Turuncu)

Mekânsal Sorunlar

Eskişehir Adliyesinde var olan bir oda bölünerek AGO yapılmıştır. Adli görüşmeciler, görüşme odasının adliyenin diğer bölümlerinden soyutlanamadığını ve ses yalıtımının iyi yapılamadığını, belirtmiştir.

“Adliye içerisinde olmasından kaynaklı genel bir sıkıntı var. Dışarıda AGO’nun yanında tuvalet var. Bir sürü insan girip çıkıyor. Tuvaletin yanında yangın merdiveni var. Orada bir sürü sigara içen insanlar var. İcra müdürlüklerinin yanında avukat kâtipleri, icra kâtipleri oraya geliyor sohbet ediyor. Yan tarafta mağdur ve ailesi koridorda görüşmeyi bekliyor. Bu tür fiziksel sıkıntılar var.” (Lacivert)

“Tabi sürekli aynı şeyi tekrarlatıyoruz ya da çok yüksek sesle konuşmasını istiyoruz. Bizim burada teknik odayla görüşme yaptığımız oda arasında sadece bir tane duvar var bir tane de kapı var. Sanırım ses yalıtımı da çok iyi değil. Mağdur çok bağırınca sıkıntı oluyor, içerideki savcı çok bağırınca sıkıntı oluyor.” (Yeşil)

Duruşma Sürecindeki Hukuki Prosedürler

Adli görüşmeciler duruşma sırasında yürütülen hukuki prosedürlerin adli görüşme sürecini uzattığını belirtmişlerdir. Görüşmecilere göre bu durum mağdur-adli görüşmeci ile duruşma salonundakiler arasında iletişim kopukluğuna, mağdurda sıkılganlığa ve adli görüşmecide odaklanma problemine sebebiyet vermektedir.

“Duruşma esnasında mağdurların ifadeleri alınırken avukatlar dinleniyor, sanık dinleniyor ve bu süreçte mağdur oturuyor. Bu bazen bir saat, bir buçuk saati aşabiliyor. Bu da kopmalara iletişim eksikliklerine sebep olabiliyor.” (Eflatun)

“Bir kere olay hâkimde. Mağdurla görüşmeyi yalnız sen yürütmüyorsun ve sorgu tarzında davranıldığı için sorgulamayı bilmiyorsun. Zaten sorgu yapmak da bizim görevimiz değil. Orada biraz şey oluyor, kesintiler oluyor, bekliyorsun. Bu durum görüşmenin doğal akışını bozuyor ve mağduru da olumsuz etkiliyor. Savcıdan ne tür soru gelecek onu bekliyorsun ve bu da süreci olumsuz etkileyebiliyor. Hele ki bekleme süresi uzarsa olaydan kopuluyor. Verim sağlanmıyor.” (Bordo Mavi)

Adli Görüşmecilerin Mağdurla Yaşadığı İletişim Sorunları

Adli görüşmeciler, özellikle küçük yaş grubundaki çocuk mağdurları görüşme sürecine katma konusunda zorluklar yaşadıklarını belirtmişlerdir.

“Bizden kaynaklı olarak ön görüşme esnasında iletişim dilini tutturamayabiliyoruz. Ya da savcı veya hâkimle karşılıklı olarak iletişim dilini tutturamayabiliriz. Çocuklarla görüşme yaparken dikkatleri çok çabuk dağılabiliyor. Tekrar onu masaya oturtup o ifade haline hazırlamak engelleyici olabiliyor. Özellikle küçük çocuk yaş grupları sıkılabiliyor.”(Eflatun)

Bir başka sorunun, ön görüşmede mağdurun ifadesi ile görüşme sırasındaki ifadesi arasındaki farklılığın doğması durumunda yaşandığı görülmektedir.

“Ön görüşmede söyledikleriyle ikinci görüşmede söyledikleri arasında farklılıklar olabiliyor. Zaten ön görüşmede söylemişim bir daha neden soruyorsun gibi problemler olabiliyor. Diyoruz ya mağduru aynı sürece bir daha sokmayalım diye ama soruları tekrarlayınca biz kendimizi bu sürece sokuyoruz. Bu yüzden bilgileri ikinci görüşmeye kalmadan ön görüşmede almaya çalışıyoruz.” (Bordo)

Adli Görüşme Süreci İçin Tanınan Zamanın Yetersiz Olması

Araştırma, adli görüşme sürecinin hemen hemen tüm aşamalarında, adli görüşmecilerin müdahale yöntemlerini kullanabilecekleri yeterli zamanı ve fırsatı bulamadıklarını göstermiştir.

“Ön tanışma süreci çok hızlı geliyor. Normal olması gerektiği gibi yapılırsa güven aşaması da sağlanır, sağlıklı da bilgi alınır. Apar topar bir süreç geliştiği için çocuk ya da mağdur seninle iletişim kuramıyor. Mesleki becerilerini göstermeye fırsat bulamıyorsun.”(Bordo)

“Müdahale için çok fazla zamanımız yok. Sonrasında da yok hani izleme yapabileceğimiz. Sadece değerlendireceğimiz kısım, ön görüşme ile görüşme süreci. Görüşme bittikten sonra da çok fazla bir araya gelme imkânımız yok

açıkçası. Hani bu yüzden çok planlı bir müdahale yöntemimiz yok. Çoğunlukla şey durum tespiti...” (Sarı)

Hâkim ve Savcıların Tutumu

Bazı görüşmeciler, adli görüşme sırasında kendileri ile hâkim/savcılar arasında bir iletişim sorununun ve çatışmanın yaşandığını ve bu durumun görüşmenin seyrini bozduğunu belirtmişlerdir. Bu sorunların çeşitli formlarda ortaya çıktığı görülmüştür. Bunlardan en önemlisi görüşme devam ederken, savcılarının/hâkimlerin sık aralıklarla soru sormasıdır. Adli görüşmeci aynı anda hem mağdurun ifadesini dinlemekte hem de savcının sorularını mağdura iletmektedir. Bu durum adli görüşmecilerde odaklanma problemine neden olmaktadır

“Olayı anlatırken gördüğümüz kişi, kulaklıktan sürekli şey geliyor; şunu da sor, şunu da sor. Hani bunu anlatırken görüşme bölünüyor. Biz mümkün olduğunca şey anlatmaya çalışıyoruz nasıl diyeyim hani kronolojik sırada anlattırmaya çalışıyoruz. O kronolojik sıralamayla ilgili sıkıntı çıkıyor, araya girildiğinde. Savcılar ısrarla onların dediği gibi sormamızı istiyor. Hem kulaklıktan duyup hem onların istediği soruyu işte mağdurun yaşına, cinsiyetine göre sormak, bilişsel düzeyine göre sormak bazen sıkıntı yaratıyor.” (Yeşil)

“Bir şey soruyorsun, karşındakinin daha cevabı dinlerken hemen kulağına başka yeni bir soru soruluyor. Sen orda o lafı kesip sorudan devam etmek istemiyorsun. Çünkü tamamlaması gerekiyor o cümlesini. Ama karşı tarafta böyle “hadi şimdi şunu sor” gibi bir sabırsızlık olabiliyor. O yüzden daha “evet, tamam, şimdi şunu soracağım “gibi daha böyle biraz maalesef kesmeye çalışıp yeni bir soru ekleme şeklinde olabiliyor.” (Turuncu)

Görüşmenin akışını bozan bir diğer faktör, hâkim ve savcılarının görüşme sırasında mağdura sormak istedikleri soruların hiç değiştirilmeden doğrudan sorulmasında ısrar etmeleri ve yargılayıcı bir dil kullanmalarındadır. Bazı görüşmeciler bu tür durumların, hâkim ve savcılarla kullanılan dil ve iletişim konusunda bir çatışma yaşamalarına sebep olduğunu belirtmişlerdir.

“Tabi ki hâkimlerimizin ya da savcılarımızın bugüne kadar gözettikleri bir ifade alma, bilgi alma yöntemleri var, yıllardır bunu kullanıyorlar. Ama bazen yargılayıcı bir dil kullanabiliyorlar. Bir tecavüz vakasında savcı bey kulağıma üzerinde ne varmış tecavüz esnasında diye bir soru yöneltti. Bu soruda gerçekten duraksadım, nasıl çevireceğimi bilemedim. Bu soruyu olduğu gibi sorsak mağdur için örseleyici,

yargılayıcı bir cümle olacak. O anda savcıya da bunu dile getiremiyorsunuz, çünkü o esnada biz içerdeyiz savcı dışarıda. Bunu belki bir parça yumuşatabiliyoruz. Yani dil ve iletişim konusunda bu tür çatışmalar olabiliyor.” (Eflatun)

Bazı adli görüşmeciler savcı-hâkimlerin adli görüşme sürecini kendi kontrolleri altında görmelerini ve sadece suçla ilgili maddi gerçekliğin ortaya çıkartılmasına odaklanmalarını önemli bir sorun olarak belirtmişlerdir.

“Görüşme sırasında yaşadığımız tıkanıklıklarda ya da işte orada sormamız gerektiğini düşündüğümüz bir soruyu sormak istediğimizde savcı orada “Buna gerek yok? Bunu sorma? Bunu kes? Bunu sor?” dediğinde; ben o soruyu devam ettiremiyorum ama? “Niye” dediğimizde de “O görüşme savcının görüşmesi, o ne derse o olacak, onun istediği gibi yürüyecek bu görüşme” gibi cevaplar alabiliyoruz. O yüzden AGO’da her ne kadar sosyal çalışma görevlileri odaklı ya da mağdur odaklı gibi gözükse de aslında oradaki her şey savcının ya da hâkimin isteği çerçevesinde yürütülmektedir.” (Turuncu)

“Onlar direkt bilgi almak istiyorlar. Çünkü ona göre bir değerlendirme ve yargılama yapacaklar. İfade alırken de cezanın cezai niteliğine daha çok özen gösteriyorlar. Nasıl diyeyim; onlar için söylenen her şey cezai açısından değerlendiriliyor.” (Kırmızı)

Hâkim ve savcılarının AGO uygulamasına ilişkin bilgilerinin sınırlı olmasının da önemli zorluklar yarattığını belirten adli görüşmeciler olmuştur;

“Hâkim ve savcılarının tutumu AGO’daki görüşme sürecini etkiliyor. Ama hani AGO’daki görüşme sürecini etkilemesi sadece bizle ilgili bilgi sahibi olmamasından değil. Meslek olarak AGO süreci hakkında da bilgi sahibi değiller. Ne işe yaradığı, AGO’daki ifadenin nasıl alınacağı, mikrofonun, kulaklığın uzmanda olacağı ile ilgili de bilgisi olmadığı için AGO süreci belki olması gerektiği gibi olmuyor. Ceza hâkimleri mesela AGO’ya inip de ya burada böyle bir oda varmış, ne işe yarar diye merak edip bakan bilmiyorum var mıdır? Bu oda ne işe yarar, sistem nedir diye düşünüp gezip gören var mı bilmiyorum. Ya da hepsi gezdi mi hepsi biliyor mu bilmiyorum.” (Yeşil)

IV. Koordinatörlerle Yaşanan Sorunlar

Bazı adli görüşmeciler, koordinatörler ile uzlaşmazlıklar yaşanabildiğini belirtmişlerdir.

“Koordinatörler bizim meslek grubumuzdan değiller. Yani daha çok kâtip ve yazı işleri müdürlerinden seçilmişler. Bunlar mesleğe yabancı oldukları için bazı konularda uzlaşmadığımız, algılayamadığımız noktalar olabiliyor. Bence koordinatörlerin bizim meslek grubu arkadaşlar içinden seçilmesi bunun devamlılığı konusunda önemli bir unsur.” (Eflatun)

“Koordinatör ile ilgili sıkıntılarımız yok değil. Orda sınırları bilme ile ilgili bir sıkıntı var. Koordinatör yapması gereken işin sınırlarını bence çok iyi bilmiyor.” (Turuncu)

V. Adli Görüşmecilerin Adli Görüşme Sürecindeki Konularına İlişkin Düşünceleri

Araştırma kapsamında görüşmecilerin hemen hemen tamamı kendilerini AGO sürecinin öznesi ve işlevsel tarafı olarak görmediğini belirtmiştir;

“Aslında öncelikli olarak burada AGO’daki varlığımızı tartışmak gerekiyor. AGO’da biz her ne kadar birçok meslektaşım mesleki olarak var olduklarını iddia etseler de ben bu anlamda mesleki bir varlığımız olduğunu düşünmüyorum. Biz AGO’larda hâkim ve savcı adına ifade alan adli görüşmecileriz. Psikolog, pedagoğ ya da sosyal hizmet uzmanları değiliz. Dolayısıyla özellikle ön görüşme sürecinde ya da adli görüşme sürecinde, ifade alma sürecinde meslekte yaptığımız, diğer vakalarımızda, normal dosyalarda, mahkemelerde yaptığımız ya da eğitim sırasında öğrendiğimiz müdahaleleri gerçekleştiremiyoruz.” (Lila)

“Şimdi şöyle bir şey var; AGO’da yapılan uygulama aslında ön görüşme uygulaması bizim mesleğimizi gerçekleştirmemiz anlamında tamam uygun. Ama adli görüşme kısmına geçtiğimizde aslında orada bizden beklenen şey; sorgu soran yani savcı rolüne bürünmemiz. Sadece soru sor-cevap al, soru sor-cevap al şeklinde ama o soru sorma cevap alma kısmı da sadece savcının olay ile ilgili beklentileri doğrultusunda ya da mahkemenin. Çünkü onlar daha maddi gerçekliklere bakıyorlar, atıyorum; olayla ilgili “yapmış mı, yapmamış mı, kaç kere, sayısı nerde, mevsim neydi, neredeydi” onlar daha maddi gerçeklik üzerinde odaklanıyorlar ve orada sadece onları sormak zorundayız.” (Turuncu)

Adli Görüşmecilerin mesleki rolleri ile ilgili yaşadıkları sorunlar ve çatışmalar

Araştırma adli görüşmecilerin, mesleki rolleri ile adli görüşmeci olma rolleri arasında önemi bir çatışma yaşadıklarını göstermiştir.

“İfade alınırken savcı sorgulayıcıdır ama bizim öyle bir durumumuz yok. Bu noktada bir anlaşmazlık oluyor. Sorgulamayla ilgili bir sıkıntı var. Bizim mesleki anlamda böyle bir yanımızın olduğunu düşünmüyorum. Bu beni rahatsız ediyor. Bizim savunucu olmamız gerekiyor. Rapor yazımında biz kendimiz yazıyoruz. Bu konuda herhangi bir müdahale olmadı.” (Bordo)

“Mesleki müdahale yöntemlerini birebir kullanamıyoruz -şu ana kadar ki konuşma pek sosyal hizmet uzmanı adli görüşme sürecinde yoktur gibi yansıtmış olabilir- ama adli görüşme sürecinde sosyal hizmet mesleğinden getirmiş olduğunuz o bilgi birikimini, temeli, kuramlarını, müdahale yöntemlerini adli görüşme sürecinde, hem ön görüşmede hem adli görüşmede hem de adli görüşme sonrasında raporlamada kullanıyorsunuz.”(Lila)

“Şimdi mağdur iletişime geçmek evet istemeyebilir. Şimdi şurada bizim mesleki bilgi ve becerilerimiz de biraz adliye içerisindeki pozisyonlarımızın çatışması söz konusu. Bana kalırsa iletişim kurmamasını ben gayet anlayışla ve normal karşılarım. Aslında biz iletişim kurmak zorunda da değiliz. Ancak niçin ordayız? İfade için ve bu sorulan işte savcının elde etmek istediği bilgileri toplayabilmek için. İşte tam bu noktada çatışıyoruz. Bir taraftan da bu görevimizi yerine getirmek zorundayız ama mesleki bakış açımızdan biraz sıyrılıyoruz. Ben adli görüşme odalarını tam işte bu noktada biraz sıkıntılı görüyorum. Belki de o seansta, o görüşmemizde iletişim kurulamayacak. Bu gayet olağan bir süreç olacak. Ama benim şöyle bir yetkim yok. Bir hafta sonra, on gün sonra ya da bir ay sonra bunu yeniden değerlendirelim, yeniden bir görüşmeye alalım, yeniden belki o travma süreci sonlanmış olacak. Ya da birtakım gelişmeler olacak ama bunu söylediğimde tabi ki savcı kabul etmeyecek.” (Sarı)

VI. Adli Görüşmecilerin AGO Uygulamasına İlişkin Genel Değerlendirmeleri

Adli görüşmeciler, AGO uygulamasını mağdur destek hizmeti için önemli bir başlangıç olduğunu, uygulamada yaşanan sorunlara rağmen, önceki sisteme göre mağdur açısından önemli avantajlar sunduğunu belirtmişlerdir.

“Çok büyük farklar var. Biz bunu yaşadık. Özellikle AGO kurulmadan önce duruşma safhasında. Mağdurun ifadesi alınırken, mahkeme heyeti, karşı tarafın avukatı, sanık sıfatıyla bulunan insan, ailesi, yakınları birçok kişinin yanında olay anlatması isteniyordu. Travmatik bir süreçten geçen mağdur, bir kez daha aynı travmaları yaşamak durumunda kalıyordu. Çok etkin bir şekilde ifade veremiyordu.” (Lacivert)

Adli görüşmeciler AGO'ların daha da yaygınlaşmasını ve bütün mağdurların ifadelerinin adli görüşme odalarında alınmasının gerektiğini düşünmektedirler.

“Her şeyin düzgün işlediği bir sistemde AGO çok güzel olur. Hatta düzgün işlemediğini varsaydığımız bir sistemde düzgün işlemeyen bir AGO bile, AGO önceki sistemden daha iyi. Nasıl derler en kötü AGO, en iyi duruşma salonundan iyi mi dersin onu bilmiyorum. Ama hani AGO'lar olmalı. Biz bunu yıllardır söylüyorduk. Hani böyle bir sistem hep kurulmalı diye düşünüyordum. Biraz daha iyileştirilebilir. Fiziki şartlar olsun, hâkim savcının yaklaşımı; bize, sisteme, sürece.” (Yeşil)

“Birçok davada AGO kullanılmıyor. Sayılı olarak AGO kullanıldı. Kesinlikle dava sürecinde mağdurların ifadesinin alınması çok daha iyi olacaktır. Biz bunun faydalarını gördük. Savcılık aşamasında alınan ifadeleri gördük. Savcıya ya da mahkemede ifade vermeyen mağdurların AGO'da çok daha ifade verdiğini gördük. Tabi ki yaygınlaşması gerekiyor ama o kadar çok sayıda insanı eğitmek ve bilgilendirmek gerekiyor ki bu çok uzun bir yol.” (Lacivert)

Süreç içerisinde yaşanan sorunlardan dolayı, mevcut AGO uygulamasının kağıt üzerinde kalan ve gerçek olmayan bir uygulama olduğunu belirten adli görüşmeciler olmuştur.

“Bir planlama aşaması yok. Çünkü süreç her ne kadar, gerek mevzuatta gerek yönetmelikte bu işin bir ekip işi olduğu, hâkim, savcı, koordinatör ve vakanın ortak olduğu herkesin mağdurun ya da suça sürüklenmiş çocuğun hakları ve çıkarları için orada olduğunuzu belirtse de yazı üstünde gerçek bir uygulama değil. Dolayısıyla çok sosyal hizmet mesleğinde öğretilen yedi aşamalı planlı müdahale programı ya da çözüm odaklı yaklaşım ya da ekolojik sistem temelli kuram üzerinden hareket etmek gibi bir rüyayı göremezsiniz.” (Lila)

TARTIŞMA

Araştırma, kırılğan mağdurların ifadesinin alınmasında ikincil mağduriyeti en aza indirmeyi ve adli görüşmenin kalitesini yükselterek suçla ilgili maddi gerçeğe ulaşmayı hedefleyen AGO pilot uygulamasını, adli görüşmecilerin deneyimleri üzerinden değerlendirmeye çalışmıştır.

Araştırmanın ana temalarından birisini adli görüşmecilerin uygulama öncesinde aldıkları eğitimlerin süre, içerik ve etkinlik bakımından değerlendirilmesi oluşturmuştur. Bilindiği gibi mağdurla görüşme teknikleri, adli görüşmecilerin (sosyal çalışmacı, psikolog, pedagog) mesleki bilgileri arasında yer almaktadır. Ancak adli

görüşmecilerin mesleki eğitimlerini kullanarak yaptıkları görüşmeler iyileştirme, yardım ve güçlendirme amaçlıdır (Walker, 2002: 152; Erükçü ve Akbaş, 2013: 200). Bu nedenle de adli görüşmeden farklı yaklaşımları içerir. Bu görüşmelerde meslek elemanları bireyin ifade ettiklerini temel alır. Adli görüşme ise gerçeğin veya olayın ortaya çıkartılması için terapötik yaklaşımdan farklı olarak amacı bilgi toplamak olan, kendine özgü teknikleri ve soru biçimleri ile özel beceri ve iletişim gerektiren bir işlemdir (Nalbant, 2013: 267, Walker, 2002: 152-177). Araştırmalar, adli görüşmecilere verilecek eğitimlerin yöntemi, içeriği, izlenmesi, sürekliliği ve eğitimle ilgili geri bildirimlerin alınmasının adli görüşmenin kalitesini belirleyen önemli bir faktör olduğunu ortaya koymuştur (Walker 2002: 172-177).

Araştırma kapsamındaki adli görüşmeciler, özellikle farklı suç mağdurlarıyla görüşme teknikleri konusunda hem süre hem de içerik bakımından yeterli bir eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Adli görüşmecilerin yaptıkları görüşmelerde uygulama öncesi verilen eğitimden çok, geçmiş mesleki bilgi ve deneyimlerini kullandıkları, sosyal hizmet yaklaşımına uygun davranış ve tutumları görüşme sürecine yansıttıkları belirlenmiştir. Verilen eğitimlerin değerlendirildiği ifadeler, adli görüşmecilerin farklı kırılgan mağdur gruplarıyla, özellikle de cinsel istismar mağduru çocuklarla görüşmeye yönelik iletişim, teknik ve yöntemlere ilişkin eğitim ihtiyacının olduğunu göstermektedir. Uzmanların bu konuda zorlanmaları ve eğitime ihtiyaç duymaları literatür açısından da beklenen bir sonuçtur (Nalbant, 2013: 268).

Araştırmalar adli görüşmenin başarısı için görüşülen kişinin görüşmeye hazırlanmasının zorunlu olduğunu ortaya koymuştur (Gümüş, 2017: 51; Davies ve Westcott, 1999: 28). Bu hazırlığın ana bileşenlerini, mağdurun ihtiyaçlarının tespit edilmesi ve ifade vermeyle ilgili kaygılarının değerlendirilmesi, mağdura mahkeme prosedürleri ve yasal terminoloji konusunda bilgi verilmesi, mağdurun duygusal esnekliğini artırmaya yönelik hazırlık yapılması, görüşme işlemine hazırlık yapılması, mahkeme sürecine ilişkin irtibat ve pratik düzenlemelerin yapılması ve bilgi alma oluşturmaktadır (Davies ve Westcott, 1999: 29). Bu hazırlığın bir planlamayı, adli personel arasındaki işbirliğini ve adli görüşmecinin sürece hâkim olmasını gerektireceği açıktır. Bu nedenle adli görüşme işlemi öncesinde adli görüşmecinin dosyadan haberdar edilmesi, dosyayı incelemesi ve vakaya hazırlanması son derece önemlidir. Böylece uzman, olayla ve mağdurla ilgili genel bilgileri edinecek, özellik arz eden durumları önceden fark edebilecek, ek bilgiye ihtiyaç duyduğu konularda eksiklikleri tamamlayabilecek, görüşme için gerekli yöntem ve teknikleri

tasarlayabilecek, yargı mensuplarını yapılması gerekenler konusunda daha iyi bir şekilde bilgilendirebilecektir (AGO Genel Bilgiler ve Akış Kitabı, 2017: 39).

Araştırma kapsamındaki bütün adli görüşmeciler görüşme öncesi hazırlık aşaması olarak ön görüşmenin önemine vurgu yapmışlardır. Bu aşamanın mağdurla iletişim kurdukları, bilgi aldıkları, güven oluşturdukları ve mesleki bilgilerini kullandıkları bir aşama olarak değerlendirmişlerdir. Genel olarak bu aşamada adli görüşmecilerin kendini ve yaptığı işi tanıtmak, süreçle ilgili bilgi vermek, mağduru rahatlatmak gibi çalışmalar yaptıkları tespit edilmiştir. Ancak araştırma, adli görüşme işlemi öncesi yapılan ön görüşmeyi çoğu zaman vaka ve mağdurla ilgili önceden herhangi bir bilgiye sahip olmadan, hazırlıksız ve çok hızlı bir şekilde gerçekleştirmek zorunda kalabildiklerini göstermiştir. Bazı adli görüşmeciler bu durumun mağdurla iletişim kurmada, suçun mağdur üzerindeki etkisini anlamada ve görüşme işleminde zorlanmalarına neden olduğunu belirtmiştir. AGO uygulamasını değerlendiren başka bir araştırmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Söz konusu araştırmada adli görüşmecilerin ön görüşme için ayırabildikleri sürelerin beş dakika ile yarım saat arasında değiştiğini, bazı vakalarda ön görüşme dahi yapılmadan doğrudan işlem aşamasına geçildiği tespit edilmiştir (Gezgin ve Erbay, 2017: 18-21)

Adli görüşme işlemi, tüm meslek elemanlarının işbirliği içinde faal olarak etkileşimde olduğu ve yapılan işin somutlaştığı aşamadır (Gezgin ve Erbay 2017: 23). Araştırma sonuçları sorunların daha çok bu süreçte yoğunlaştığını göstermiştir. Adli görüşmeciler daha çok mağdurla ve yargı mensuplarıyla iletişimi engelleyen ve görüşmenin akışını bozan deneyimlerini öne çıkarmışlardır. Teknik problemler bunların başında gelmektedir. Teknik ekipmanlar adli görüşme için kritik bir öneme sahiptir. Kamera kaydı, ses kaydı, canlı bağlantıyı sağlayan ekipman ve alt yapı görüşmenin anlaşılabilirliğini ve güvenilirliğini belirli bir kaliteye kavuşturur. Böylece hâkim, savcı ve avukatın, maddi gerçeğe ulaşma amacıyla mağduru yeniden dinlenmelerine yönelik ihtiyacı ortadan kaldırır (Atılğan vd., 2014: 11). Hemen hemen bütün adli görüşmeciler görüşme işlemi sırasında teknik problemlerin sıklıkla yaşandığını, yaşanan aksaklıkların görüşmenin akışını bozduğunu, hem kendilerinde hem de mağdurda odaklanma problemine neden olduğunu, bu durumun mağdurun ifadesinin alınmasını zorlaştırdığını belirtmişlerdir. Benzer bir etkiyi mekânsal sorunların da yarattığı belirlenmiştir. Adliyede var olan bir odanın bölünerek görüşme odası yapıldığı, bu nedenle de AGO uygulamasının, görüşme odasının diğer bölümlerden soyutlanması hedefinin gerçekleşemediği görülmüştür.

Bu sonuçlar AGO uygulamasını değerlendiren başka bir araştırmanın sonuçlarıyla paralellik göstermiştir (Gezgin ve Erbay 2017: 27-29).

Araştırmada hâkim ve savcılarının tutumunun da görüşmenin akışını sağlanamamasının önemli bir nedeni olduğu ortaya çıkmıştır. Esasen birçok ülkede ceza yargılaması içinde mağdurun haklarının kullanılmasında yaşanan sorunlar, hâkim ve savcılarının tutumundan kaynaklanmaktadır. Özellikle mahkemelerdeki ağır iş yükü ve verimlilik gerekleri, savcı-hâkimlerin hızlı biçimde karar verme baskısı altında olmaları, mağdurun bir *ayak bağı* olarak veya rahatsızlık verici bir unsur olarak görülebilmesine, mağdur sorunlarına yeterli dikkat ve zamanın ayrılmamasına neden olabilmektedir (Aertsen, 2014: 90). Türkiye’de de hâkim ve savcılarının iş yükünün kırılğan mağdurun ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmamalarının önemli bir nedeni olduğunu gösteren araştırma ve gözlemler mevcuttur (Gezgin ve Erbay, 2017: 22, İrtiş, 2013: 184; Nalbant, 2013: 267). Ayrıca, uzmanlaşma ve özellikle çocukların dinlenmesi konusunda eğitim almadıkları için çocuklara özgü usul ve teknikleri bilmediklerini (Paslı, 2017:174; Çavdar, 2013: 162-163; Nalbant, 2013: 267-268,) mağdura ve yaşadıklarına duyarsız olduklarını (Paslı, 2017: 172, Nalbant, 2013: 266) belirten çalışmalar bulunmaktadır.

Araştırmamızın kapsamındaki adli görüşmeciler, adli görüşme sürecinin hemen hemen bütün aşamalarında hâkim ve savcılarının tutumunun etkili ve belirleyici olduğunu belirtmişlerdir. Bazı adli görüşmeciler, görüşmenin akışını bozan, uygun gördükleri görüşme teknik ve yöntemleri kullanmakta zorlanmalarına neden olan savcı ve hâkimlerin farklı tutum ve davranışlarından söz etmişlerdir. Bunlar; hâkim ve savcılarının görüşme işlemi sırasında mağdura sormak istedikleri soruların hiç değiştirilmeden doğrudan sorulmasında ısrar etmeleri, görüşme işlemi sırasında sık aralıklarla soru sormaları, adli görüşme sürecini kendi kontrolleri altında görmeleri, yargılayıcı bir dil kullanmaları, AGO uygulamasını değersiz görmeleri, görüşmeleri kısa zamanda sonlandırmak istemeleri ve sadece maddi gerçekliğin ortaya çıkartılmasına odaklanmaları şeklinde özetlenebilir.

AGO işleyiş ilkelerinden birisi, tüm iş ve işlemlerin görüşme yapılacak kişinin örselenmesini engelleyecek şekilde mümkün olan en kısa sürede gerçekleştirilmesidir. Bu, işlemlerin bir an önce bitirilmesi anlamına gelmemektedir. “Mümkün olan en kısa sürede gerçekleştirilmesi” ifadesini, işlemlere gerekli zamanın ayrılması, ancak gereksiz yere uzatılmaması şeklinde anlamak gerekmektedir (AGO Genel Bilgiler ve Akış Kitabı, 2017: 22). Bazı adli görüşmeciler

duruşma esansındaki hukuki prosedürlerin ve teknik sorunların görüşme işlemini uzattığını, bu durumun mağdurla iletişimin kopmasına ve görüşmeden verim sağlanamamasına neden olduğunu belirtmişlerdir. Buna karşılık hemen hemen bütün adli görüşmeciler müdahale yöntemlerini kullanabilecekleri yeterli zamanı ve fırsatı bulamadıklarını belirtmişlerdir.

Adli görüşmeciler, AGO uygulamasının 'omurgasını' oluştururlar. Çünkü AGO Yönetmeliği, yapılan işin mahiyeti ve sorumluluğunu çoğunlukla uzmanlara atfettiği görev tanımlaması içinde somutlaştırmıştır (Gezgin ve Erbay, 2017: 21). Nitekim bu uygulamada uzmanların görüşmenin planlanması, yürütülmesi, görüşme yapılan kişinin hazırlanması, ek ihtiyaçlarının dikkate alınması, adli görüşme raporunun yazılması gibi çok önemli görevleri ifa etmeleri beklenmektedir (AGO Genel Bilgiler ve Akış Kitabı, 2017: 27). Ancak adli görüşmeciler kendilerini sürecin bir öznesi olarak tanımlamaktan çok prosedürün yerine getirilmesine aracı olan kişiler olarak görmüşlerdir. Bu düşüncenin, adli görüşmecilerin farklı aşamalarda mesleki rolleri ile adli görüşmeci olma rolleri arasında yaşadıkları çatışmanın da önemli bir nedeni olabileceğini düşünmekteyiz. Nitekim adli görüşmeciler, mağdurla olan ilişkilerinin sınırları ve niteliğinin ön görüşmede ve görüşme işlemi sırasında farklılaştığını bildirmişlerdir. Adli görüşmeciler ön görüşmeyi mağduru koşulsuz destekledikleri ve onun yanında oldukları, mağdurla bir güven sağladıkları, mesleki müdahale olanağı buldukları bir aşama olarak görmüşlerdir. Görüşme odasındaki süreci ise inisiyatifin savcı veya hâkimde olduğu ve kendilerinin daha ardıl bir pozisyona itildikleri bir aşama olarak değerlendirmişlerdir. Bu konuda görüş bildiren adli görüşmeciler, hâkim ve savcılarının temel kaygısının suç fiilinin ayrıntılarını öğrenmek olduğunu, bu kaygının adli görüşmede de olmasının talep edildiğini, kendilerinin mağdurun psiko-sosyal sağlığına odaklanmak yerine, ifade alma sürecinin bir aracısı konumuna itildiklerini belirtmişlerdir. Literatürde meslek uzmanlarının adli rolleri ile klasik rolleri arasında farklılığın önemine dikkat çekilmiştir. Rollerdeki bu ayrım, bazı mesleki birliklerin, adli ve klasik mesleki rollerin iki farklı birey tarafından yerine getirilmesi gerektiği düşüncesini benimsemelerine neden olmuştur (Walker 2002: 152).

AGO uygulaması, birbirine bağlı süreçleri takip eden, her bir sürecin bir sonraki aşamayı doğrudan etkilediği bir işleyişe sahiptir. Adli sistem içerisinde yer alan çalışanların rolleri ve görevleri birbirine bağlı olmak zorundadır. Dolayısıyla uygulamadan beklenen hedeflerin gerçekleşmesi, hem kurumlar hem de adli sistemde çalışanlar arasında etkili bir işbirliği ve eşgüdümün sağlanması ile mümkün

olabilecektir. Bunun için farklı meslek uzmanlarının, mesleki farklılıkları göz ardı edilmeden, ortak bir bakış açısına, yaklaşıma ve dile sahip olmaları gerekir (Özdemir, 2013: 197). Ancak, mağdurun kırılabilirlik durumunun adli görüşmeciye sorulmadan hâkim veya savcı tarafından belirlenmesi, hâkim ve savcılarının adli görüşmeciler ile yaşadıkları iletişim sorunları ve çatışmalar, koordinatörlerle yaşanan sorunlar, görüşme işlemi sırasında yaşanan teknik sorunlar, uygulamada taraflar arasında işbirliğinin ve eşgüdümün sağlanamadığını göstermektedir. Bu durum bazı adli görüşmecilerin, AGO uygulamasının kâğıt üzerinde kalan, planlı bir müdahale programına olanak tanımayan bir uygulama olduğunu düşünmesine neden olmuştur. Ancak bütün bu sorunlara rağmen hemen hemen bütün adli görüşmeciler AGO uygulamasının, mağdurların üzerindeki baskıyı hafiflettiğini, mağdurların ifadesinin alınmasında olumlu bir fark yarattığını ve yaygınlaştırılması gerektiğini belirtmişlerdir.

SONUÇ

AGO uygulaması, ceza muhakemesi sürecinde mağdurun örselenmesini en aza indirme bakımından çok önemli bir uygulamadır. Çünkü AGO uygulamasında ifadesi alınan mağdurlar, faili hiçbir zaman görmemekte, duruşma salonlarında ifade vermemekte ve hâkim/savcılarının sorularına doğrudan maruz kalmamaktadırlar. Bu nedenle mağdurlar için son derece işlevsel bir proje olan adli görüşme odalarının yaygınlaştırılması son derece önemlidir. Araştırmanın bulguları, uygulamaya ilişkin önemli sorunların olduğunu göstermektedir. Bu sorunların çok önemli bir kısmının bir işbirliği ve eşgüdüm eksikliğinden kaynaklandığı söylenebilir. Bu nedenle uygulamada farklı meslek elemanları arasındaki uyum, koordinasyon ve etkileşimi engelleyen faktörlerin belirlenerek, ortak bir anlayış ve dilin oluşturulmasına yönelik stratejiler geliştirilmelidir. Adli görüşme sürecinin hemen hemen her aşamasında etkili ve belirleyici bir güç olan hâkim ve savcılara, kırılabilir mağdur grupları ile iletişim becerileri, adli görüşme, AGO'ların amaç, hedef ve niteliğine ilişkin eğitim verilmesinin, farklı meslek uzmanları arasındaki işbirliğinin sağlanmasında önemli bir etkiye sahip olacağını düşünmekteyiz. Ancak adli görüşmecilerin de farklı mağdur gruplarına yönelik görüşme teknikleri konusunda yoğunluk ve süre bakımından daha kapsamlı bir eğitime ihtiyaç duydukları açıktır. Bu nedenle, adli görüşmecilere ihtiyaç duydukları konularda, uygun yöntemlerle, genişletilmiş ve sürekli bir eğitim verilmelidir. Bu eğitimler izleme ve geri bildirimle bağlı olmalıdır (Walker, 2002: 172-177). Adli görüşmecilere, görüşme öncesi hazırlık yapabilmesi ve görüşme işlemi sırasında uygun gördükleri müdahale tekniklerini uygulayabilmeleri için gerekli

zamanın ayrılabilmesine yönelik uygun koşullar sağlanmalıdır. Mağdurun kırılabilirliğinin tespitinde ve mağdurla görüşme sürecinde adli görüşmeciye daha çok söz, yetki ve sorumluluk tanınmalıdır. Bunun yanı sıra görüşme akışını bozan ve mağdur ve adli görüşmecinin dikkatini dağıtan teknik aksaklıkların ve fiziksel koşulların giderilmesi sağlanmalıdır.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Bu araştırmada, 2020 yılı öncesinde yayınlanan tezin verileri kullanıldığı için etik kurul izninin alınması zorunluluğu bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

Adli Görüşme Odaları Yönetmeliği (2017). Erişim Adresi:
<http://www.cigm.adalet.gov.tr/images/ago-yonetmelik.pdf>

Aertsen, I. (2014). Karşılaştırmalı Avrupa Ülkeleri Mağdur Hakları Mevzuatı, Türkiye’de Mağdur Haklarının ve Mağdurlara Verilen Hizmetlerin Güçlendirilmesi: Etkin Uygulamaya Doğru. (Ed.) Muhittin Özdemir ve Murat Binici. Uluslararası Mağdur Hakları Sempozyumu. Ankara: Deniz Ofset Matbaacılık. 77-117.

Atılğan Ü. E., Yağcıoğlu, S., Çavdar, Y. (2014). Çocuklarla Adli Görüşme için Rehber. Ankara.

AGO Genel Bilgiler ve Akış Kitabı. (2017). Erişim Adresi:
<http://www.magdur.adalet.gov.tr/ago-genel-bilgiler-ve-akis-kitabi--01690>

AGO Uygulaması İçin Temel Hukuk Bilgisi. (2017). Erişim Adresi:
<http://www.magdur.adalet.gov.tr/images/ago-hukuk.pdf>

Binici, M. (2017). Kanada Yargı, Mağdur Destek ve Adli Yardım Sistemi. Erişim Adresi:
<http://www.magdur.adalet.gov.tr/kanada-adli-yardim-ve-magdur-sistemi-01508>

Bilginer, S.Ç., Çalışkan, D. (2018). Çocuğu İstismardan Korumada Yeni Bir Yaklaşım: Çocuk İzlem Merkezleri. Emine Akyüz’e Armağan. (Ed.) Yasemin Karaman Kepenkçi ve Pelin Taşkın. Ankara: Pegem Akademi Yayınları. 119-127.

- Cronch, L.E., Viljoen, J.L., Hansen, D.J. (2006). Forensic Interviewing in Child Sexual Abuse Cases: Current Techniques and Future Directions. *Aggression and Violent Behavior*, 11 (3), 195-207.
- Creswell, J. W., (2016), Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni. Ankara: Siyasal Yayınevi.
- Cross, T. P., Jones, L.M., Walsh W. A., Simone, M. Kolko D. (2007). Child Forensic Interviewing in Children's Advocacy Centers: Empirical Data on a Practice Model *Child Abuse and Neglect*, 31, 1031–1052.
- Ermağan Çağlar, E. Türk, T. (2019). İstismara Maruz Kalan Çocuklarla Adli Görüşme: NICHD PROTOKOLÜ Önerisi. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, (38), 393-412. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/taad/issue/44382/550915>
- Çavdar, Y. (2013). Adalet Sisteminde Çocuğun Dinlenilmesi. *Uluslararası Çocuklar İçin Adalet Sempozyumu Yargılama*, Ankara, (143-147). Erişim Adresi: <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Yarg%C4%B1lama.pdf>
- Davies, G.M., Westcott, H.L. (1999). *Child Witnesses Under the Memorandum of Good Practice: A Research Review*.
- Erükçü, G., Akbaş, E. (2013). Mağdur Çocuklarla Adli Görüşme Teknikler. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24 (1), 199-207.
- Gezgin, M., Erbay, A. (2017). Adli Görüşme Odaları Değerlendirme Raporu (2017-1). Adalet Sistemi Uzmanları Derneği. <https://docplayer.biz.tr/53038024-Adli-gorusme-odaları-degerlendirme-raporu.html>
- Gümüş, A.E. (2017). Çocuk Cinsel İstismarı Şüphesinin Bildirimi Öncesinde Çocukla Yapılacak İlk Görüşme. *Klinik Psikiyatri*, 20, 45-58.
- Gönültaş, B. (2016). Adli Sosyal Hizmet Adalet Mekanizmasındaki Yeri ve Önemi. Didem Yücel ve M. Burak Gönültaş (Ed.) *Adli Sosyal Hizmet Yaklaşım ve Müdahale* (1-12). Ankara. Nobel Yayın Evi.
- Gönültaş, B., Akduman, İ. (2016). Çocuklara Yönelik Cinsel İstismar Soruşturmalarında Mağdur Bildirimlerinin Önemi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 4, 274-289.

- Inceođlu, A. (2014). Uluslararası Dzenlemeler Işığında Türk Hukukunda Mağdur Hakları.(Ed.) Muhittin Özdemir ve Murat Binici. Uluslararası Mağdur Hakları Sempozyumu. Ankara: Deniz Ofset Matbaacılık, (57-76).
- İrtiş, V. (2013). Çocuk Mahkemelerinde Görev Yapan Yargıçların Tecrübeleri Üzerinden Türkiye’de Çocuk ve Genç Ceza Adaleti, Uluslararası Çocuklar İçin Adalet Sempozyumu Yargılama, (166-174). Ankara.<http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Yarg%C4%B1lama.pdf>
- Korkmaz, S., Erermiş, S., Tamar, M., Aydın, C., Kayahan, A. (2011). Küçük Yaştaki Ensest Olgularında Tanı ve Adli Süreçte Yaşanan Sorunlar Nedeniyle Üç Olgu Sunumu. Adli Tıp Bilimleri Bülteni, 6 (2), 81-86.
- Kümbetoğlu, B. (2005). Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Mağdur Hakları Daire Başkanlığı (2017). Adli Süreçte Kadınlar. Ankara: Ankara Açık Ceza İnfaz Kurumu Matbaası.
- Nalbant, A. (2013). Soruşturma ve Kovuşturma Aşamasında Mağdur Çocuğun İfadesinin Alınması ve Dinlenmesinde Yaşanan Sorunların Değerlendirilmesi. Uluslararası Çocuklar İçin Adalet Sempozyumu Yargılama, Ankara. (240-257).
- Neuman, W. L. (2014). Toplumsal Araştırma Yöntemleri (Çev. S. Özge). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Özdemir, U. (2013). Çocuklar İçin Adalette, profesyonel Süreçte Yetkinlik-Yeterlilik ve Daha Fazlası. Uluslararası Çocuklar İçin Adalet Sempozyumu Yargılama, (188-198) Ankara.
- Özdemir, M. (2014). Suç Mağdurlarına Yardım İçin Yeni Bir Başlangıç. (Ed.) Muhittin Özdemir ve Murat Binici. Uluslararası Mağdur Hakları Sempozyumu (119-135). Ankara: Deniz Ofset Matbaacılık.
- Paslı, F. (2017). Cinsel İstismarın Yasal Sürecinin, Maruz Kalanlar, Ebeveynler ve Profesyoneller Açısından Ekolojik Sistem Yaklaşımına Göre İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Polat, A. (2014). Viktimoloji. İstanbul: Legal Yayıncılık.

- Şamar, B. (2018). Mağduriyet Bağlamında Adli Sosyal Hizmet ve Adli Görüşme Odaları: Eskişehir Adliyesi Örneği. (Yüksek Lisans Tezi). KOÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı.
- TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu (2014). Mağdur Hakları İnceleme Raporu 24. Dönem 4. Yasama Yılı, 12.06.2014.
- Vandervort, F.E. (2006). Videotaping Investigative Interviews of Children in Cases of Child Sexual Abuse: One Community's Approach. *The Journal of Criminal Law and Criminology*. 96 (4), 1353-1416.
- Walker, N. E. (2002) Forensic Interviews of Children: The Components of Scientific Validity and Legal Admissibility, *Law and Contemporary Problems*, 65 (1), 149-178. Erişim Adresi:
<https://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1241&context=lcp>
- Yavuz, H.A. (2014). Yargı Sürecinde Mağdura Verilecek Destekler. (Ed.) Muhittin Özdemir ve Murat Binici. *Uluslararası Mağdur Hakları Sempozyumu* (263-275). Ankara. Deniz Ofset Matbaacılık.
- <http://magdur.adalet.gov.tr/adli-gorusme-odalari-01252>